

Het buitenlands beleid van Syrië

Bashar Assad stelt teleur

Hans Schippers

Toen de Syrische president Hafez al-Assad in juni 2000 overleed volgde zijn zoon Bashar hem op. Van de toen 34-jarige oogarts werden hervormingen verwacht die het politieke en economische leven nieuwe impulsen zouden kunnen geven. Daarvan is zo goed als niets terechtgekomen. Op het terrein van de buitenlandse politiek was er evenmin sprake van nieuw beleid. Syrië intensiverde zijn bemoeienis met Libanon en ging nauwer samenwerken met Saddam Hoessein. In de verhouding met Israël zette Damascus zijn steun aan radicale Palestijnse organisaties, die elk vergelijk met Jeruzalem afwijzen, voort. Dit artikel analyseert de denkbeelden van Bashar Assad en zijn politiek ten aanzien van Libanon, Irak en de Verenigde Staten. Ook is er aandacht voor de speculaties over een *regime change* in Syrië en de mogelijke opvolgers van Assad jr.

Bashar en de internetgeneratie

Voor de verwachting dat Bashar zich als hervormer zou ontpoppen waren zeker argumenten. De nieuwe leider had nooit veel belangstelling getoond voor een politieke carrière. Hij was in beeld gekomen nadat zijn oudere broer Basil in 1994 met zijn auto verongelukte. Bashar verbleef toen in Londen voor een aanvullende medische opleiding. Hij ontmoette daar zijn vrouw Asma. Zij is de dochter van een in Engeland wonende Syrisch hartspecialist. Haar familie is soennitisch, in tegenstelling tot de Assads die behoren tot de alawieten, een tot de shia-richting gerekende stroming in de islam. Asma had een Britse opleiding en werkte als *investment-banker*. Toen Bashar haar, tegen de zin van zijn familie, ten huwelijk vroeg stond zij op het punt voor een MBA-opleiding naar Harvard te vertrekken.

Bashars enige politieke functie tot 2000 was het voorzitterschap van een organisatie die Syrië moest voorbereiden op de komst van internet. Ook dit werd uitgelegd als een teken van moderniteit. Samen met nieuw aangetreden leiders als de koningen Mohammed van Marokko en Abdoellah van Jordanië werd Bashar in de media aangeduid als de internetgeneratie. Zij zouden open staan voor vernieuwing in de Arabische wereld. Bij Bashar zag men over het hoofd dat zijn buitenlandse ervaring beperkt was. Van Londen zou hij naar eigen zeggen niet meer hebben gezien dan de weg van zijn flat naar het ziekenhuis waar hij werkte. Zijn politieke opleiding kreeg hij na 1994 binnen de Ba'ath-partij, die al vanaf 1963 aan de macht is. In verband met de slechte gezondheidstoestand van zijn vader trad hij het laatste jaar in feite op als regeringsleider. Van enige neiging tot verandering had hij toen geen blijk gegeven.¹

Na zijn aantreden verklaarde Bashar in het parlement dat hij zou streven naar hervormingen. Er moest een grotere maatschappelijke openheid komen en de economie zou worden geliberaliseerd. De speech was het begin van de 'lente van Damascus', een periode van ongeveer een half jaar waarin allerlei politieke clubs konden debatteren over ander beleid. Een aantal dissidenten kreeg toestemming uit het buitenland terug te keren. Toen de deelnemers aan het debat begin 2001 met voorstellen en eisen kwamen, grepen de veiligheidsdiensten in. Een groot aantal opposanten belandde voor kortere of langere tijd in de gevangenis.

De hervormingen werden niet volledig teruggedraaid. De toegang tot internet werd wat verruimd en de mobiele telefoon was niet langer verboden. Ook konden dissidenten actief blijven met manifesten en dergelijke. Maar van een deling van de macht of een aanzet daartoe is geen sprake. De geheime politie heeft duidelijk gemaakt waar de grenzen liggen.

Na de Libanoncrisis van 2005 – waarover later meer – zijn de veiligheidsmaatregelen verscherpt.²

De Ba'ath-partij

Voordat de verhouding van Syrië met Libanon en Irak ter sprake komt, is het goed eerst aandacht te schenken aan de positie van de Arabisch-nationalistische Ba'ath-partij. Deze partij werd in 1943 in Damascus opgericht door de orthodox-christelijk leraar Michel Aflaq en zijn soennitische collega Salah al-Din al-Bitar. De ideologie van de Ba'ath is een curieus mengsel van rechts-nationalistische opvattingen en een leninistische partijstructuur. De partij streeft naar eenheid van alle Arabisch sprekenden, die moeten worden samengebracht in een moderne seculiere staat. In deze Groot-Arabische natie dient de overheid een leidende rol te hebben in de economie en het moderniseringsproces. Vanwege het seculiere karakter had de Ba'ath-partij aantrekkingskracht op minderheidsgroepen als de alawieten, druzen en christenen.

De Syrische Ba'ath-partij groeide uit tot een massabeweging die een belangrijke rol speelde bij het tot stand komen van de kortstondige unie met Egypte in de Verenigde Arabische Republiek (1958-1961). De partij greep in 1963 de macht. Een 'corrigerende revolutie' op de radicale koers van de civiele factie bracht in 1970 de luchtmachtgeneraal Hafez al-Assad aan de macht. Hij was de leider van de zogeheten militaire vleugel in de Ba'ath. Assad behoorde tot de alawieten, een gemeenschap die in Syrië ongeveer 12% van de bevolking uitmaakt. Veel soennieten, die in Syrië met ongeveer 75% de grootste bevolkingsgroep vormen, zien alawieten als ketters die geen deel uitmaken van de officiële islam.³ Hafez was een meedogenloos heerser die geen oppositie duldde. Berucht werd de onderdrukking in 1982 van een opstand door de conservatief-soennitische Moslimbroederschap in de stad Hama. Hierbij zouden ongeveer 20.000 doden zijn gevallen. De operatie stond onder leiding van Rifaat Assad, een broer van Hafez en in de tijd hoofd van de veiligheidsdiensten. Naast Rifaat bekleedden nog tal van familieleden en andere alawieten hoge functies in het Ba'ath-regime, naast een beperkt aantal soennieten zoals de vice-president Abdoel-Halim Khaddam.

Op buitenlandspolitiek terrein opereerde Hafez Assad voorzichtig en bekwaam. Hij wist na de Jom Kippoeroorlog van 1973 een deel van de Golan-hoogvlakte van Israël terug te krijgen. Drie jaar later intervenieerde hij in Libanon, waar hij met stilzwijgende Amerikaanse instemming een eind trachtte te maken aan de burgeroorlog. Door nu eens de ene, dan de andere partij te steunen wist Assad daar een positie als stabiliserende macht te krijgen. Na het vredesverdrag van Taif (Saoedi-Arabië) van 1990 werd die positie bestendigd, ofschoon in het verdrag onder meer was bepaald dat alle buitenlandse toepen Libanon moesten verlaten.

In de oorlog tussen Iran en Irak (1980-1988) steunde Syrië het religieus verwante Iran. Dit mede omdat de relatie met het eveneens door de Ba'ath-partij geregeerde Irak van Saddam Hoessein slecht was. Dit laatste vormde ook de voornaamste reden om in 1991 troepen naar Saoedi-Arabië te sturen om de Verenigde Staten te steunen bij de bevrijding van Koeweit in de tweede Golfoorlog. Deze zet verbeterde de verhoudingen met de Golfstaten en Saoedi-Arabië, die Syrië de steun aan Iran kwalijk namen. De Verenigde Staten maakten het Assad daarna niet moeilijk over de voortgezette Syrische aanwezigheid in Libanon.⁴

Syrië en de oorlog tegen Irak

De aanval van Al Qaeda op New York en Washington van 11 september 2001 veranderde de situatie. De Verenigde Staten kondigden de oorlog tegen het terrorisme aan en vielen enkele maanden later de thuisbasis van Al Qaeda in Afghanistan aan. De regering Bush meende daarna dat Irak onvoldoende meewerkte aan al langer lopend onderzoek naar

vermeend bezit van massavernietigingswapens. Volgens Washington zouden er ook aanwijzingen zijn voor contacten tussen Irak en Al Qaeda. Bij de snel oplopende spanningen in de regio koos Syrië onverwacht de kant van Irak.

De relaties tussen de twee landen waren al decennialang slecht. Er waren wederzijdse beschuldigingen van complotten en de grens tussen de twee landen was jarenlang gesloten. Hafez Assad had in 1997 toenadering gezocht met Bagdad als tegenwicht voor de verkiezingsoverwinning van Likoeed in Israël. Waarschijnlijk wilde hij Syrië ook laten profiteren van handel met het door VN sancties geïsoleerde Irak. Van nauwe politieke betrekkingen was echter geen sprake.

Onder Bashar veranderde die situatie ingrijpend. In de herfst van 2000 begon Syrië met de import van Iraakse olie via de pijplijn Kirkoek-Banyas. Deze lijn was twintig jaar niet gebruikt. De tegen sterk gereduceerde prijzen ingekochte brandstof was bedoeld voor intern gebruik en maakte het Syrië mogelijk meer zelfgewonnen olie te exporteren. De voor Damascus zeer voordelige transactie was in strijd met de VN-sancties. Begin 2001 beval Bashar de in Syrië verblijvende Iraakse oppositiegroepen tegen Saddam Hoessein hun activiteiten te staken. Een radiostation en enkele anti-Hoessein kranten werden gesloten. Vanaf het midden van dat jaar brachten leden van de Iraakse Ba'ath-regering als minister van Buitenlandse Zaken Tariq Aziz regelmatig bezoeken aan Damascus.

Met het toenemen van de spanningen tussen de Verenigde Staten en Irak in 2002 sloeg Syrië een duidelijk radicalere anti-Amerikaanse toon aan. Vice-president Khaddam beschuldigde Washington ervan onder zionistische invloed te staan en te streven naar het uiteenvallen van Irak. Dit zou altijd een doelstelling van Israël zijn geweest. Verder waren er berichten over het op grote schaal smokkelen van Oost-Europese wapens en geavanceerde apparatuur als nachtkijkers via Syrië naar Irak. Ook zou Irak zijn chemische en biologische wapens in Syrië hebben ondergebracht. Dit laatste werd overigens door Damascus ontkend.⁵

Na het uitbreken van de oorlog begin 2003 verscherpte Syrië zijn anti-Amerikaanse opstelling. Bashar verklaarde dat de Verenigde Staten en Groot-Brittannië slechts waren geïnteresseerd in de Iraakse olie en neo-koloniale aanpassingen van de kaart van het Midden-Oosten. Dit laatste om de regio beter in hun greep te kunnen houden. Minister van Buitenlandse Zaken Faroek al Shara zei te hopen op een Iraakse overwinning. Hij vergeleek de Verenigde Staten met nazi-Duitsland en Bush met Hitler. De Syrische media meldden dat de Amerikaanse politiek volledig werd beheerst door Israëlische belangen. De aanval zou in strijd zijn met de mensenrechten en een ernstige inbreuk betekenen op het internationaal recht.

Na Saddams nederlaag dook een aantal Iraakse Ba'ath-leiders van het tweede echelon op in Damascus, waar hen niets in de weg werd gelegd. Met het toenemen van het verzet tegen de geallieerde aanwezigheid in Irak kwamen er berichten over het trainen en bewapenen van opstandelingen in Syrië. Ook zou veel geld van het regime van Saddam Hoessein in Damascus terecht zijn gekomen, waar het werd gebruikt om de rebellie te financieren. Na Amerikaanse protesten en druk ondernam Syrië actie. Zo'n 2.000 buitenlandse strijders zouden zijn gearresteerd en een halfbroer van Saddam Hoessein werd aan Irak uitgeleverd. Maar deze maatregelen maakten geen eind aan de infiltraties.⁶

Verschillende waarnemers karakteriseren de opstelling van Bashar in de kwestie Irak als bepaald door gebrek aan politiek inzicht, onvoorzichtigheid en zelfoverschatting. Zo was hij er aanvankelijk van overtuigd dat Saddam Hoessein de Amerikaanse aanval zou afslaan. Dennis Ross, de Amerikaanse gezant van president Clinton in het Midden-Oosten sprak een groot aantal malen met Hafez en had na diens dood ook enkele ontmoetingen met Bashar. Hij karakteriseert Hafez als een meedogenloos heerser, maar tevens een politiek evenwichtskunstenaar die de belangen van zijn regime en Syrië als leidend beginsel had.

Ross omschrijft de denkwereld van Bashar echter als bizar. Bij het bezoek van paus Johannes Paulus aan Syrië in mei 2001 noemde hij joden 'onbetrouwbaar.' Zij zouden Jezus Christus hebben verraden en gemarteld. Tijdens de oorlog in Irak omschreef hij de Amerikaanse vriendschap als 'dodelijker dan vijandschap'. Na de aanslag op de Libanese oud-premier Hariri in maart 2005 verwees Bashar in een toespraak in het Syrische parlement naar 'de moord' op de Palestijnse leider Arafat. Volgens Ross zijn deze uitspraken inderdaad representatief voor de ideologische opvattingen van Assad jr. Maar ook probeert hij zich op deze wijze te profileren als een radicaal om zo te profiteren van de anti-Amerikaanse sentimenten in de Arabische wereld. Volgens Ross is het resultaat is echter dat collega-staatshoofden van Egypte, Jordanië en Saoedi-Arabië hem niet serieus nemen.⁷

Het Libanese labyrint

Bashars gebrekkige politieke inschattingsvermogen speelde ook een belangrijke rol bij de crisis in Libanon. Dit land werd sinds eind jaren zeventig *de facto* door Damascus gecontroleerd met alle economische voordelen van dien. Bashar stelde dit alles in de waagschaal door in 2004 botweg van het Libanese parlement te eisen dat het de ambtstermijn van de pro-Syrische president Emile Lahoud zou verlengen. Deze ingreep bracht oud-premier Hariri ertoe om leiding te gaan geven aan de anti-Syrische oppositie in Libanon, die hierdoor duidelijk aan kracht won. Een bron van frustraties in hun kring waren de activiteiten van de door Syrië gesteunde sjiïtische Hezbollah-beweging, die vanuit het zuiden van het land aanvallen uitvoerde op Israël. De tegenacties van dit land zorgden voor voortdurende onrust, die het herstel van de Libanese economie ernstig bemoeilijkten.

Hariri en vijftien andere personen werden in februari 2005 bij een bomaanslag gedood. De aanslag, waarvan niet duidelijk is of Bashar ervan wist, had waarschijnlijk tot doel de oppositie voorgoed duidelijk te maken dat Syrië de baas was in Libanon. De moord had echter een tegengesteld resultaat. Bij de Cedarrevolutie, gingen de Libanezen massaal de straat op om te demonstreren tegen de aanwezigheid van het Syrische leger. Onder druk van de betogingen en de Verenigde Naties gaf Bashar toe en eind april 2005 vertrok het Syrische leger uit Libanon.⁸

Damascus kan in Libanon overigens nog altijd rekenen op pro-Syrische krachten, met als belangrijkste Hezbollah, geleid door sjeik Hassan Nasrallah. De relatie van Bashar met deze geestelijke is voor veel waarnemers eveneens een teken dat het Bashar ontbreekt aan politiek inzicht. Zijn vader Hafez controleerde de beweging, maar hij had nooit een ontmoeting met Nasrallah. Hij beschouwde de fundamentalistische Hezbollah als een werktuig tegen Israël, waarmee hij als seculier politicus verder weinig op had. Bashar lijkt Nasrallah echter te zien als zijn persoonlijke held: de bevrijder van Zuid-Libanon van de Israëlische bezetting, van wie hij veel kan leren en met wie hij regelmatig contact heeft. Zoiets zou onder de koele rekenaar Hafez onmogelijk zijn geweest.

De terugtocht uit Libanon betekent naast ernstig gezichtsverlies voor Bashar ook een zware economische terugslag voor zijn regime. Honderdduizenden Syriërs werken als gastarbeiders in het buurland. Veel van hen zullen op termijn moeten terugkeren. Werk is er thuis slechts in beperkte mate. Ook de lucratieve smokkelhandel naar Syrië, waarvan vooral de militaire en partij-elite profiteren, zal voor een deel verloren gaan.⁹

De balans van zes jaar Bashar

Toen Bashar midden 2000 zijn vader opvolgde was Libanon een vazalstaat van Syrië. Irak was door de na 1997 sterk toegenomen handel een goede bron van inkomsten, zonder politieke banden. Met de Verenigde Staten en de Europese Unie onderhield Damascus redelijke relaties. Zes jaar later is de situatie geheel veranderd. Syrië heeft nog wel een zekere invloed in Libanon, maar van absolute zeggenschap is geen sprake. Het Syrische

leger, de machtsbasis van de aanwezigheid, heeft zich in het najaar van 2005 moeten terugtrekken. Met het Irak van na Saddam Hoessein zijn de relaties slecht. In feite steunt Syrië de opstand tegen de democratisch gekozen regering, die wordt gedomineerd door sjiïtische partijen. Vooraanstaande personen van deze partijen woonden voor de val het van het Iraakse Ba'ath-regime in Syrië in ballingschap. De regering van Bashar Assad zal voor deze steun aan de opstandelingen vroeg of laat verantwoording moeten afleggen tegenover het nieuwe Iraakse bewind. Het is de vraag wat Bashar denkt te winnen met zijn steun aan de soennitische en fundamentalistische opstandelingen. Waarschijnlijk hoopt hij op deze wijze de soennitische oppositie in eigen land te kunnen apaiseren.

Een van de dingen die Bashar in de zes jaar van zijn bewind heeft bereikt, is de toename van de soennitische aanwezigheid in het Ba'ath-bewind. Zelfs traditionele soennieten zijn tegenwoordig actief in kringen van de regering. Daarnaast weet Bashar dat de Amerikaans-Britse aanwezigheid in Irak verre van geliefd is in de Arabische wereld. Populariteit verwerven bij de Arabische massa is, zoals eerder opgemerkt, waarschijnlijk mede een doel van zijn optreden. Die populariteit vormt een compensatie voor het isolement waarin het land zich bevindt. Een derde reden is dat Iran, waarmee Syrië traditioneel nauwe banden heeft, eveneens een tegenstander is van de Amerikaanse aanwezigheid in haar buurland. Ook wat betreft de voortzetting van de strijd tegen Israël hebben zij dezelfde opvattingen. De nieuwe Iraanse premier Ahmadinejad en ministers uit zijn regering hebben al enkele bezoeken aan Damascus gebracht.¹⁰ Het duidelijk aansturen op een burgeroorlog tussen soennieten en sjiïten door fundamentalistische groepen, zoals bijvoorbeeld de met Al Qaeda verbonden strijders van Al Zarqawi, kan in de relatie met Iran echter op termijn een ernstig probleem gaan vormen.

De verhouding met de Verenigde Staten is door Bashars opstelling inzake Libanon en Irak op een dieptepunt beland. Daarbij komt nog dat Syrië nauwe banden aanknoopte met Noord-Korea, een land dat net als Iran voorkomt op het door president Bush opgestelde lijstje van terreurstaten. Noord-Korea leverde al midden jaren negentig Scud-raketten aan Syrië met een draagwijdte van 500 tot 700 km. Een deel van deze raketten bereikte het land via Iran. Beide landen verleenden ook assistentie bij het opzetten van laboratoria voor de productie van chemische en mogelijk ook biologische wapens. Syrië heeft waarschijnlijk het grootste arsenaal chemische wapens in het Midden-Oosten, waaronder de zenuwgassen sarin en vx-gas. Damascus beschouwt deze wapens als een afweermiddel tegen de mogelijke inzet door Israël van atoomwapens.

De Verenigde Staten zijn verder vooral verontrust door het feit dat de Syrische legerleiding de Hezbollah-militie in Libanon de laatste jaren als een strategisch onderdeel van de eigen strijdkrachten is gaan beschouwen. Deze militie is door Iran en met medewerking van Syrië voorzien van zeker tientallen en mogelijk honderden raketten voor de korte en middellange afstand (75 tot 125 km). Hiermee kunnen het noorden en midden van Israël worden beschoten. Volgens sommige berichten zou Hezbollah ook beschikken over chemische wapens. Hafez Assad zou vrijwel zeker niet hebben toegestaan dat Hezbollah de beschikking kreeg over deze raketten of zou worden opgenomen in de Syrische defensieplannen. Hij beschouwde de beweging als een pion in het strategische schaakspel met Israël en niet als een bondgenoot. Bashar ziet het optreden van Hezbollah tegen Israël als een voorbeeld voor de Arabische wereld. Dit heeft de politieke speelruimte van deze radicale beweging sterk vergroot.¹¹

De regering-Bush heeft weinig adequaat op deze ontwikkeling gereageerd. Nadat Syrië niet of nauwelijks reageerde op diplomatieke druk om de steun aan Irak, Hezbollah en Palestijnse terreurgroepen als de Islamitische Jihad te staken, nam het Amerikaanse Congres eind 2003 de *Syrian Accountability Act* aan. Hierin werd onder meer de levering van strategische goederen aan het land verboden. In de wet ontbraken echter doeltreffende sancties, zoals een verbod op bedrijfsinvesteringen in Syrië. Vage dreigementen van onder

meer staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Armitage over militaire sancties tegen Syrië hadden evenmin resultaat. Amerika heeft de handen vol aan Irak en kan zich geen verdere avonturen in de regio veroorloven.

Volgens enkele deskundigen, onder wie de Amerikaan Flynt Leverett, moeten de Verenigde Staten uitgaan van een politiek met duidelijke voorwaarden gebaseerd op een *stick-and-carrot*-benadering. Hierbij moet Bashar Assad duidelijk worden gemaakt wat van hem wordt verwacht (stoppen met steun aan organisaties die terreur gebruiken, Libanon loslaten) en wat hij daarvoor terugkrijgt (economische steun, betere relaties met Washington, een nieuw initiatief om de kwestie van de Golanhoogte te regelen). Zolang er geen ruimte is voor een dergelijke aanpak kan Bashar beter met rust worden gelaten om te zien of hij zich staande kan houden.¹²

Wisseling van regime?

Vanaf het aantreden van Bashar Assad is er gespeculeerd over zijn positie. Aanvankelijk heette het dat hij niet meer dan een pion was in handen van de 'oude garde' van de Ba'ath-partij. Deze opvatting is losgelaten. Bashar heeft enkele vooraanstaande personen uit die kringen, zoals minister van Defensie Tlass en vice-premier Khaddam, ontslagen zonder in problemen te komen. De terugtocht uit Libanon, de beschuldiging van betrokkenheid van personen uit zijn directe omgeving bij de moord op Hariri en de slechte economische situatie hebben echter geleid tot nieuwe speculaties over zijn positie.

Alternatieven zijn er in overvloed, maar geen ervan lijkt echt goede kaarten te hebben. In de eerste plaats zijn er enkele groepjes van meestal in de Verenigde Staten wonende liberalen. Zij hebben slechts beperkte contacten met Syrië en tellen nauwelijks mee. Dat zelfde geldt voor de communistische partij en links daarvan opererende groepen en Koerdische organisaties. Veel sterker is de Syrische afdeling van de Moslim Broederschap onder leiding van de in Londen wonende Ali Bayanouni. De Broederschap, die zegt de gematigd islamitische Turkse Akpartij als voorbeeld te hebben, heeft van alle oppositiepartijen de grootste aanhang. De jarenlange vervolging heeft echter de structuur van de beweging aangetast.

Dan zijn er nog enkele in ongenade gevallen leden van de Ba'ath-partij, zoals Rifaat Assad, die in 1984 op beschuldiging van een poging tot staatsgreep door zijn broer Hafez werd verbannen. Rifaat, een door corruptie zeer rijk geworden man, keerde in 1992 naar Syrië terug. Hij beschikt waarschijnlijk nog over aanhang in kringen van de veiligheidsdiensten die hij vroeger leidde. Bij de soennieten is hij echter gehaat vanwege het neerslaan van de opstand in Hama. De belangrijkste Ba'ath-dissident is de naar de oppositie overgelopen gewezen vice-premier Khaddam. Hij was het ook die in maart 2006 in Brussel een vergadering belegde van alle hiervoor genoemde oppositiegroepen. Verder dan scherpe kritiek op het bewind van Bashar Assad kwamen de aanwezigen niet, een politiek program werd niet gepubliceerd. Wel zouden er plannen voor een overgangsregering zijn.¹³

Kortom, de democratische oppositie vormt waarschijnlijk geen ernstige bedreiging voor het regime. Khaddam had al voor zijn verwijdering uit de regering een voornamelijk ceremoniële functie. De grootste bedreiging voor Bashar zijn waarschijnlijk de 'mannen met geweren,' zoals Leverett de leden van de veiligheidsdiensten noemt. Ook binnen deze groep zijn enkele varianten mogelijk. Het initiatief kan worden genomen door alawitische officieren, die menen dat Bashar in zijn samenwerking met soennieten te ver gaat en de positie van hun minderheidsgroep binnen de Syrische samenleving in gevaar brengt. Als sterke man zou dan wellicht Assaf Shawqat, het hoofd van de militaire inlichtingendienst en zwager van Bashar naar voren kunnen komen. Ook een machtsgreep van de fundamentalistische Moslim Broederschap is mogelijk, maar de kans op een burgeroorlog is dan groot. Om dit te

voorkomen zouden alawitische en soennitische officieren van de Ba'ath-partij een paleisrevolutie kunnen plegen om de zwakke Bashar opzij te schuiven.¹⁴

Juist de veelheid aan alternatieven kan er echter toe leiden dat Bashar Assad, als de minste van alle kwaden, in staat is zich te handhaven. Syrië is een lappendeken van religies, sekten en etnische groepen. De Ba'ath-partij heeft sinds 1963 een zekere mate van stabiliteit gebracht en dat beschouwen velen als een groot goed in een land dat voordien de ene militaire staatsgreep na de andere kende en waarvan de inwoners de Libanese burgeroorlog zich nog goed herinneren. Dat de ideologie van de Ba'ath-partij vrijwel alle betekenis heeft verloren, is daarbij meer een voor- dan een nadeel.

Dr. J.L. Schippers werkt als techniek-historicus bij de Technische Universiteit Eindhoven. Daarnaast coördineert hij het college Techniek, Vrede en Veiligheid en publiceert hij regelmatig over politieke ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

Noten

1. 'Syria under Bashar: Lebanon after Syrian withdrawal'. A Gloria Center Roundtable Discussion, in: *Middle East Review of International Affairs*, (MERIA) (9), juni 2005, internet ed. – pp. 1-14, mening Flynt Leverett.
2. *NRC Handelsblad*, 16 november 2000; Eyal Zisser, 'Syria and the War in Iraq', in *MERIA* (7), juni 2003, internet ed. – pp. 1-14.
3. Zie voor de Ba'ath-partij, Syrië o.a.: Adeed Dawisha, *Arab Nationalism in the Twentieth Century: from Triumph to Despair* (Princeton, 2003); Raymond Hinnebusch, *Syria, Revolution from Above* (Londen, 2001); Leo Kwartan, *Syrië, mensen, politiek, economie, cultuur* (Amsterdam, 1997).
4. Hinnebusch, *ibid.*, vooral pp. 151-164; Dennis Ross, 'US Policy Towards a Weak Assad', in *The Washington Quarterly*, zomer 2005 – pp. 87-98.
5. Zisser, *op.cit.* – pp. 5-6.
6. Zisser, *ibid.* – pp. 7-8; Kevin Whitelaw, Thomas Omestad, 'Twilight for Assad?', in *US News and World Report*, 17 oktober 2005 – pp. 26-28.
7. Ross, *op.cit.* – pp. 93-95.
8. Carolien Roelants, 'Laatste Syrische soldaat verlaat Libanon', in: *NRC Handelsblad*, 26 april 2005.
9. Roundtable discussion, *op.cit.*, mening Barry Rubin, Martha Neff-Kessler.
10. *Ibid.*, mening Amatzia Baram; Bernard Bouwman; 'Syriërs accepteren westerse druk niet', in *NRC Handelsblad*, 2 januari 2006.
11. Eyal Zisser, 'Syria and the Question of WMD', in *MERIA* (8), september 2004, internet ed. – pp. 1-9.
12. Roundtable Discussion, *op.cit.*, mening Flynt Leverett; Ross, *op.cit.* – pp. 95-98.
13. Whitelaw, Omestad, *op.cit.* – p. 28. Zie voor de Moslimbroederschap, Carolien Roelants, 'Een Syrië waarin islam en democratie samengaan', in *NRC Handelsblad*, 11 februari 2006; *The Daily Star*, 18 maart 2006.
14. Roundtable Discussion, *op.cit.*, mening Flynt Leverett; Ross, *op.cit.* – p. 97.